

Meie Marts

Tellimise hind kättesaamisel aastas 4 r. 50 l.,
6 kuu eest 2 r. 30 l., 3 kuu eest 1 r. 20 l. Toime-
tusest ipe ära viies: aastas 3 r. 50 l., 6 kuu eest
1 r. 80 l., 3 kuu eest 90 l. Ilmub iga laupäeval.

Toimetuse ja talituse:

Tallinnas, Harju ja Riikliku üliõpilaste nurgal nr. 46/15,
"Teaduse" raamatulaupluses.

Adress: Wene teele 181-1-101 ja rabatirjabele: r. Ревель.
Журналъ „Мѣсяцъ“.

Carwitamata jäänud lühemad käsitirjad häwitatakse ära, kui tagasi saatmiseks maksti juurde lisatud ei ole. Kirjatöödel peab
saatja täielikult aadress ja nimi peal olema.

Nr. 57.

Laupäeval, 19. (2. okt.) septembril 1915.

Nr. 57.

Gallipolis. Käsi granatide pildumine.

M e h i s u s.

Douglas Newton.

Kapten oli alles veel noor, kuid wilunud ohwitser. Kõhn, kuid sihwakas, sirgelt istus ta sadulas, tema kangeste päewitanud näost waatasid selged sinisilmad terawaste.

Kohe kapteni järele liikus nigisedes ja nagisedes terwe rida sõjawäe moonawankreid. Tugewad hobused wedasid suure waewaga oma raskeid koormaaid mäest ülesse. Inimesed, kes hobuseid juhtisid, niisama ka koormate otjas istuwad soldatid tulkusid, laisalt oma püssa hoides wõi üksluiselt midagi mäluks. Kumbagil pool woori liikus rida sama üksluiselid ratsanikka.

Päikesest kõrwetatud maastik oli inimesteta ja kõrbetalline. Jõe poolt äärest oli mäekilg täieste tühi; peale pikka miini liikuwat moonawoori ei olnud ümberingi mitte hingeliski, kõigewähematki tundemärki waenlase lähedusest ei olnud imbruskonnas märgata.

Sellest hoolimata silmitses kapten teraselt jõekallast ja naabrusse orgu, ja tema kulmud läksid pahaselt tortsu.

Tema kõrwal ratsutas serfant, külmawereline ja unine; serfandi kõrwal ratsutas noor leitnant, tuline ja kärtsu, nagu kõik liiga noored ohwitserid. Teda ärritas kapten Werrekeri wiivitamine ja üleliigne ettewaatus.

„Ega te ometi siit waenlast leida arwa? Need pöösad ei juuda kasfilegi warju anda.“

Werreker tõstis oma selged filmad tema peale, kuid küsimusega pööras ta serfandi poole: „Noh, kuidas selle kõik leiate olewat?“

„Kõik on, nähtawaste, rahulik, kuid, muidugi, kindel selle peale ei wõi olla,“ wastas serfant tagasihoidlikult.

„Alga minu arwates on kõik tingimata hädaohuta,“ hüüdis noor ohwitser, kannatuft wiimats kaotades. „Inimesehingegi ei ole siin, kõigewähemat põhjust kartmisel. Waenlane on mitmesaja wersta kaugusel, ammugi juba meie wägede poolt siit minema kihutatud. Ma ei mõista, kuidas teil midagi sellesarnast mõttesegi wõib tulla!“

Werreker naeratas kergelt, naeratas ka serfant; noor ohwitser sai häbi, ja punastas.

„Reski ju ei kinnita, et seal tedagi oleks,“ tähendas kapten rahulikult, uueste binokli läbi jõekallast silmitsedes.

„Misparast me siis nõnda wenime nagu surnuwankri taga!“ hüüdis leitnant wihaselt.

„Waat' nimelt, just nagu surnuwankri taga,“ ütles Werreker mõttes, kallast toll-tollilt uurides.

Mürisedes ja nagisedes jõudis moonawoor mäe otja ja jäi siin, serfandi märgi peale, liikumata paigale. Wahiwäe ratsanikud wankusid korraks sadulas, kuid jäid rahulikult edasi tulkuma; mõned tulid hobuse seljast maha, heitsid rohu peale ja jäid pärijelt magama.

Kapten lasi kae binokliga filmade eest wajuda ja ütles serfandile:

„Seni ei ole midagi märgata.“

„Kas ma ei wõiks ette sõita?“ küsis see.

„Ma sõidan ise,“ wastas Werreker ja ratsutas, hobusele kergelt kannuskeid andes, mäekülge mööda alla. Leitnant tahtis juba tema järele sõita, kuid kapten peatas teda:

„Teie jäete paigale, Okston.“

Tema ärasõit ei äratanud kuigi palju tähelepanemist: sellega oldi juba harjunud. Mehed, kes ei maganud, ajasid laisalt juttu.

Rats moonawoori püsil istuwat soldatit ajasid tasaksti juttu. Üks nendest oli juba selles linnas olnud, mis nüüd waenlase käes oli, ja kirjeldas teisele selle halbu ja häid omadusi. Wiimaste hulka kuulus tema tutwus ihe tüdrukuga, kellega ta veel kofku saada lootis. See oli tubli kõgitiidrukute, kes niisugust kartulisuppi ostas teeta, et „suu wett wõttis jooksmata.“

Soldatite ühetoonilist juttu kuuldes, ärritas noor leitnant ennast veel enam ja ta meel oli otstarbeta wiivituse üle pahane, tal näis, nagu ei jõuaks nad sel kombel ilmasi eesmärgile.

Muidugi, ettewaatus on — hea asi, kuid Werrekeril on see otse juba haiguselks saanud. Muidugi, sellel moonawooril on suur tähtsus; palju toidumoonu, sõjamoona ja ka raha. Ta on waenlase tagaajamisel kaugele ette jõudnud diwisjoni toetamiseks saadetud, ja ei jõua ta õigeks ajaks pärrale, wõiwad suured rastused ja hädad tekkida.

„Muidugi, ettewaatus on tarwilik, kuid praegu lähed kapten tõeste juba liiale,“ mõlgutas tufane leitnant.

Wahepeal ratsutas Werreker mäekülge mööda piklamiisi alla, teraselt maha wahtides. Jõekaldale jõudes, tuli ta hobuse seljast ja sammus, ühtlugu üsna madalasse kumardades, jõe äärt mööda edasi; siis istus ta jälle hobuse selga ja ajas hobuse wette.

Leitnanti kõrwa seltsis wahepeal paiks ja lõbus jalawäe kapten, moonawoori wahiwäe illem.

„Werreker läks waatama, kas jõwessi meie hobuste jaoks küllalt jõe on,“ tähendas leitnant pillkawalt temale.

Kuid heasüdamlise jalawäe kapteni alati lõbus ja naerul nagu oli nüüd ebaharilikult tõsine, ja ta ütles läbi hammaste:

„Jah, kurat wõtaks, sellel Werrekeril ei ole julguse puudust!“

Okston waatas serfandi peale; selle päewitanud nagu oli kahwatuks löönud ja filmad jaatfid põnewalt Werrekeri iga liigutust. Wiimane oli nüüd juba jões ja uuris piklamiisi, samm-sammult, põhja.

Leitnant tundis korraga nagu mingisugust rahutuft.

„Teil, nähtawaste, ei tule mõttesegi, et illekäigu koht mineeritud wõib olla?“ küsis jalawäe kapten tema käest lihsalt.

Keiserlik Majesteet
Keisriherra Nikolai Aleksandrowitsh,
sõjamundris.

Noore ohwitseri süda hakkas kangeste peksma, ja terve Berrekeri tegewus paistis temale korraga teises walguses. Igapäewase, pealegi narrilikult ettewaatliku inimese asemel nägi ta korraga kangelast, kes tema hoole alla ufaldatud inimesi päästes iga filmapill ise walmis oli õhku lendama. See mees, kes iga tollimaad oma hobuse kabja all läbi uuris, wõis iga filmapill niisuguse asja peale sattuda, mis tema tiikideks oleks käristanud.

Väbiwaatamine kestis terve igawiku, nagu leitnandile näis — ligi kakskümmend minutit. Nüüd hakkas ka leitnant Berrekeri iga liigutust wärisewa südamega filmas pidama. Midagi isääralikku siiski ei juhtunud: kapten uuris pikkamisi samm-sammult jõepõhja ülekäigu kohalt, ilma selle peale mõtle mata, et hobuse iga jalatõstmine tale surma wõis tuua.

Dotajad ohwitserid ja serjant, kes filmapilgukski filmi kapteni pealt ei lastnud, tundsid higitilkasti endil otsaesisele tõusma; leitnandil olid ergud wiimase võimaluseni pingule tõmmatud, ta oleks ärewuse pärast karjatada tahtnud, aga seda teha ta ei wõinud, sellepärast lihtsus ta huuled kokku ja hoidis sündmata karjatuse tagasi.

Berreker jõudis juba teise kaldale, ja leitnant tõmbas kergemalt hinge, kui kapten korraga oma hobuse piisti kiskus ja tagumiste jalgade peal ringi keeras: Serjant ja jalawäe kapten karjatasid mõlemad: „Sa Jumal!“ ja leitnant, kellel hing kinni ähwardas jääda, mõtles:

„Seal ta on, haatus!“ — ja ootas plahwatust.

Kuid plahwatust ei järgnenud.

Berreker lasi uueste hobuse maha, kumardas sadulas madalasse ja silmitses endist wiisi terajelt maha. Siis astus ta sadulast, pistis käe ruttu taskusse, sirutas ta siis maha ja tõstis jälle mõlemad käed üllesse, nagu inimene, kes ettewaatlikult nõõri tirib. Paremaalt kaldalt plahkatas mingi-fugune asi wette. Kapten wistas midagi kaugele enesest ja liitus uueste pikkamisi edasi, jalgealust silmitsedes. Jäi uueste seisatama, tõstis mõlemad käed pikkamisi ja ettewaatlikult üllesse, otseski mõnda nägematut asja wenitades. Siis waatas ta wiimaks üle jõe.

„Nüüd on kõik korras, serjant,“ kostis tema hääl eemalt, „esmal ajal ajas siiski mõni weis ees, igaks juhtumiseks.“

Täsedra sõimusõnaga südannt kergitades ajas serjant soldatite abil mitu härga jõkke, kes ka läbi madala wee õnnelikult teisele kaldale jõudsid.

„Jumal tänatud! Nüüd ei ole karta!“ ütles jalawäe kapten ja hakkas kiirelt kästust andma.

Terwe moonawoor liikus põrisesdes ja nagisesdes jõkke ja pääsis takistamata teisele kaldale.

* * *

Tund aega hiljem, kui ras'e woor oma teed edasi liikus, ratsutas leitnant Olston kapten Berrekeri juurde, kes traadi otja oma käes hoidis, traadi teine ots kadus nagu jõekaldasse.

„Utelge, olge head, kapten,“ küsis Olston kohmetult, „mis asi see ometi oli?“

„Hoidke oma kõrwad!“ naeratas Berreker ja tõmbas tugewaste traadist.

Käis wali plahwatus, kallas wärises; kiwid, mullapangad lendasid õhku ja sadasid wette, just läbikäigu kohal. Oles woor sel ajal läbi jõe tulnud, oles ta õhku lendanud. Rohkudes waatas leitnant seda purustamist pealt.

„Kas te ei ole siis ilmaski fugasidest kuulnud?“ küsis Berreker. „Waat, siin oleksime nende peale sattunud. Kärsttu noormees oles terve oma moonawooriga õhku lendanud, ja nendest oles ainult mälestus järele jäänud. Esmese hobuse jalg oles wõinud traadi taha sattuda, jalga tõstes oles ta traati tõmbanud ja plahwatuse tekitanud, kuigi waenlased, kes need fugasid seadnud, praegusel filmapilgul mitmesaja wersta taga wõiwad olla.“

Noor leitnant kuulas, tal oli tuline häbi nüüd oma mõtete pärast, ja ta oli walmis ise selle inimese eest, kes oma rahuliku mehifusega nii palju inimese elusti päästnud, tulde ja wette kargama.

— or.

Cesti sõjahaawatud Helsingi linnabeliidu haigemajas.

1. Gustaw Engbust, Haapsalu kr. Haawatud paremast küljest 22. mail S. linna all. 2. Johannes Bruuli, Tartu maatonnast, 20 lahingust osa wõtnud, Georgi risti saamiseks ette pandud. 3. August Joonas, Võru kr. Haaw. S. linna all. 4. August Rähni, Paide kr. Haawatud S. linna all.

See Moskwasse.

30. juunil a. 1812 saatis keiser Aleksander I kindral Balaschewi keiser Napoleoni juurde, kes parajaste Wilna lossis asus, et rahu kahe suurriigi wahel alal hoida. Kohe Prantsuse eelwägede taga sai Balaschew Napoleoni demehhe, Reaspoli kuninga Joachim Muratiga kokku. Murat — Wene sõjakäigu wastane, kel aga Napoleoni juures mingit mõju-wõimu ei olnud, soowitas Balaschewile, rahusobituse katset kõrwale jätta. „Keiser on kõge pahemas tujus. Teil ei ole kõige wähematki tagajärge.“

Wootusetalt astus Wene jaadil edasi. Napoleon wõttis ta lossi juures saalis wastu, mis kirjutuslambriks oli sisse seatud. Rest tuba oli mitu lauda kokku nihutatud, ja nende peal ajus hiiglasuur Vääne-Wenemaa kaart. Napoleon teisis kaardi ees, tema kõrwal kaks kindrali ja tallmeister Gaulaincourt, teisel pool lauda aga Wene jaadil.

Kui Balaschew rääkinud oli, wastas Napoleon: „Wäga kahju, et ma Tema Keiserliku Suuruse plaanidega sugugi nõus ei ole.“ Siis astus ta kaardile õige lähedale ja küsis: „Mis-fugune on kõige lühem tee Moskwasse, kindral?“

Wenelane ajas enese sirgu ja wastas paremine, kui seda Napoleon iganes wõis arwata: „Moskwasse wiitwad nii mõnedki teed. Karl XII läks üle Boltawa.“

Teatawaste löödi aga Karl XII Boltawa juures täielikult.

Napoleoni kahwatu nägu muutus nende sõnade juures ileni punaseks. „Gaulaincourt, andke sellele herrale hobused kätte.“

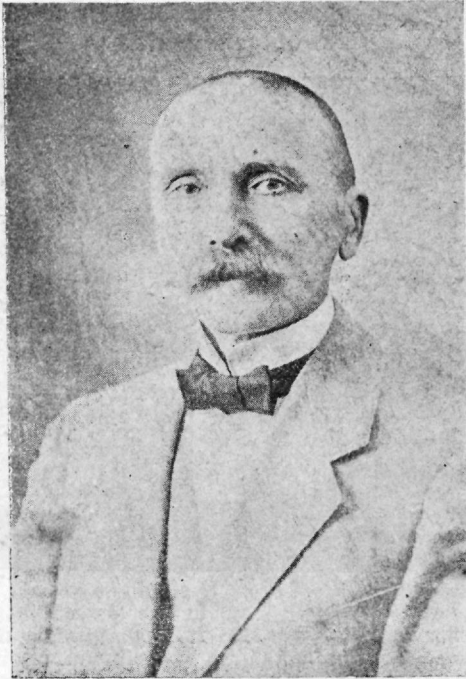
Wiimane katse, rahu alal hoida, oli nurja läinud.

W. R.

Suure Europa sõja kaart

Cestikeeles on ilmunud, iga riik isewärwiga, kaardi peal on üle 10,000 koha ja linna nime. Hind 55 kop.

Pealadu: Teaduse raamatukauplus, Tallinnas, Harju ja Nüütki uul. nurgal nr. 46/15.

Peeter Grünfeldt

1865—1915.

P. Grünfeldt on sündinud Tartumaal Rõngu kihelkonnas, Natre-Pühaste koolmeistri pojana 19. septembril 1865. aastal. Sai algusõpetuse isa käest, õppis edasi Rõngu, siis Puhja kihelkonnakoolis ja lõpetas viimaks Tartu kooliõpetajate seminari kooliõpetajana. Oli mõni aeg Walgas ja Nakes kooliõpetaja, kust ta Tartusse „Cesti Postimehe“ toimetusesse kutsuti. Sellejärele on ta poole eluaega ajakirjanikuna ning kirjanikuna tegew olnud. Oma 50.-sünnipäeva puhul wõib P. Grünfeldt ühtlasi ka oma 35.-aastast kirjanikujubileumi pühitseda, sest tema esimesed luuletused ilmusid aastal 1880 „Cesti Postimehes“. Raamatuna ilmus ta esimene luulekogu „Dilmestik“ aastal 1888, s. t. 27. aasta eest. Pärast on ta sulest ilmunud 10 algupärast ja enam kui 400 tõlgitud raamatut, arvamata tööd, mis ta ajalehtedes on awaldanud. Neid on vähemalt niisama palju.

See töödekogu, meie olude kohta haruldajest suur, näitab Grünfeldti õige rohket töowiljakust ning kirjanikuande mitmekülgisust. Oma tegewust algas ta luuletajana ning sellel väljal on ta tänini tegew olnud, nõnda üle kolmandiku aastajaja. Esimesed Grünfeldti laulud olivad selleaja kohased lihtsad ja lihkised tunnete awaldused, pärast on luuletaja mõndapidi täienenud ja nimelt rohkest mõttefalmilisi luuletusi loonud, viimasel ajal ka naljalaulude walda astunud. Kuid oma algupäralise lihtsa ja arusaadawa keele on ta tänini alles hoidnud ning ei wäsitä lugejaid mitte uduste ja keeruliste sõnadega ja kõnekujudega, nagu nüüdsel ajal moeks. Grünfeldi laulust on hoopis rohkem kui neid ta nime all tuntakse, sest wäga suur jagu on mitmesuguste warjunimede all ilmunud, muu seas ka meie lehes warjunime R. Põld all.

Niisama kui luuletuses, on Grünfeldt ka oma jutustustes täis kodune mees. Ta ei tiku peenikesestesse sõnamängudesse ega „lumistele kõrguskiludele“, ei offi oma kirjutustele ehtmeid kunstlistest ebemetest, waid kõneleb nagu sõber sõbrale. Ning otse see on meeldiw ja armas.

Selle päratu suure tõlgete kuhja seas, mida Grünfeldt nobe julg walmistanud, on muudugi suurem oja kergemat kroami, kuid leidub ka töösi, mis meie kirjanikule tõsiselt rikastust on, näitufekolme jaoline wäga õpetlik raamat „Elutarkus“ ja „Kas tunned maad?“

Oma ajakirjanduslises tegewuses, kus ta mitme ajalehe toimetuse juhtijaks olnud, on Grünfeldt wäga mitmesuguseid tööpõldusi harinud ja rohkest waimu hariwat seemet külinud.

Tagasiwaade.

Oi, kuidas süda waimustuses loitis
ja filmad särased ning weri lees,
kui noorena mu hinge iha toitis:
sind, Cesti, aidata lord elu sees!

Waim oli walmis, käsku kuulis teha,
su kasu oli minu ülem siht:
mis iial wõisid sulle head teha,
kõik tegin, kuni kiiru wajus piht . . .

Ma nägin teisa, kellel keel küll karmas,
kuid ainult lausa laulu ütlema
siin nendele, kes külmas talweharmas
su eest, mu Cesti, wõtsid wõidelda!

Kuid see ei kohutanud minu rinda:
mis iial ostasin, kõik tegin ma,
Ja kui nüüd õitsema näen Cesti pinda,
ka oma tööd wõin rahus mäleta . . .

Ja kui ka ainult wäikeid kiwa kandsin
ma hoonesse, mis ehitusel nüüd —
mis oli mul, heameelega ma andsin,
tööd jatkaku, kel kõrgem weel on püüid!

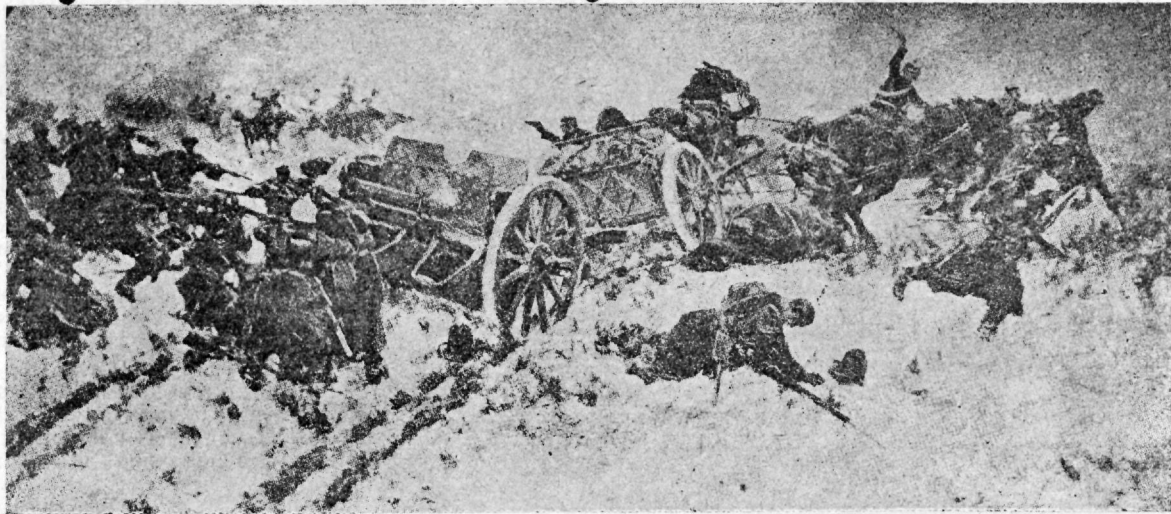
R. Põld.

Mõnda Prantsuse rahwa elust.

Peaaegu pooled inimesed (ligi 20 miljoni) elatawad endid Prantsusmaal põllutööst ja karjapidamisest. Maikawäljad wahelduwad niisuwäljadega, rohkestes kaswatawaks ka lina, kanepit ja suhkruaerid. Wiljapuu aedasi on igalpool, lõunapool peale selle weel oliwipuid. Prantsuse puuwili on üle terve Europa kuulus ja teda weetakse rohkestes wälja, olgu see wärskelt, kuivatatud wõi suhkrustatud kujul, niisama ka aiawili, sest kõige parem aia- ja puuwili Europas on — Prantsuse oma. Prantsusmaa põllupind on wäga wäikesteks osadeks jaotatud, ja põllumees, kellel 200—300 hektarit maad (hektar on vähem kui desjatin), on juba suurmaomanik (fermer). Need suurmaomanikud ja rentnikud on enamaste lesta wõi kõrgemas põllutöö-koolis hariduse saanud, waatawad põllutöö peale tõsiselt ja püüawad kõiki uuemaid tööriistu ja abinõusi tarwitusele wõtta, et aga põllusaaki tõsta. Kuna see kõik suurt kapitali nõuab, töödud pealegi talis on, siis on paljud nendest lõppude lõpuks sunnitud oma maad wäikesteks talukohtadeks tükeldama. Hoopis paremine läib wäikeste maomanikkude käsi, kes põllutööd ise oma jõuga ära teewad ja ainult wähesel arwul palgatud töödudu tarwitawad. Tuleb ka ette, et suurmaomanikud oma maa pooletera peale annawad.

Raste on ütelda, kumb töökuse ja wiisaduse poolest teise üle lööb, Cesti talupoeg wõi Prantsuse talupoeg. Niisama nagu Cestisti töökuse talupoeg ka Prantsusmaal ühes koduga ja töötab ühes perega terve päewa läbi kuni päike loodeni. Vääne-Prantsusmaal töötawad inimesed nii kaua ja rängaste, oma põllul wõi wiinamäel küürutades, et isegi weel mitte wäga wanadel meestel jalg eluajaks küüru jääb. Selle wiisa töö läbi jduab Prantsusmaal aga isegi wäga wane talupoeg weel oma eluajal haljale ofale ja hakkab wäheharwal raha koguma. Oma maad armastab talupoeg kindlalt ja tema ainjamaks elumõtteks on, nii palju raha koguda, et uue tüki maad jaaks osta. On see eesmärk lätte saadud, hakkab ta uueste frantsi frangi kõrwast koguma, et teist maatükki osta, ja nõnda alaldpmata. Kuid waranduse

Sakja suurtükki ärawõtmine. R. Glöbowski püewapilt.

„Soln. Ros.“

kašwamiše peale waatamata töötab Prantšuse talupoeg endist wiifi püsimata edasi ja hoiab igas asjas tokku, ižegi toidus. See tokkuhoidmine ulatab halastamatujeni. Töördimetu perekonna liikme peale waatab talupoeg kui kajuta oleruše peale, ižegi, kui see tema isa on. Si ole wana isa weel maad ja warandust poegade wahel ära jaotanud, siis käiwad need tema peale, et ta seda teeks. Kuid wanamees näeb selles sammus midagi lohutawat; ta armastab oma maad, mida ta eluaja parandanud ja wäetanud, tüll tüki järele omandanud, nii kirdliselt — ja peab ta nüüd torraga ära andma! Kuna aga ühes töödju wähenemisega torralagebush perepidamises kašwab, siis annab ta wiimats järele. Teda lohutab see samm weel ta selle pärašt, et ta tüllalt jagedaste näinud on, kui häbematakt pojad, peremeesteks jaades, isaga ümber käiwad. Kuid ta usub laste wannet, kes tema eest wanusepäewil hoolitseda töötawad. Ižearanis wilets on wanamehel, kui ta weel wäga kauaks elama jääb: iga suutäit heidetatše tale ette, antatše temale kõige wiletsam nurek majas, jagedaste kihutatatše aga hoopis majast wälja — ja endine peremees peab perešt peresše kerjamas hakkama käima. Wahel juhtub weel halvematki. Pojad ja nende naised käiwad wanadega nii pahaste ümber ja ei hooli nende haigustest, et wanad enneaegu surewad.

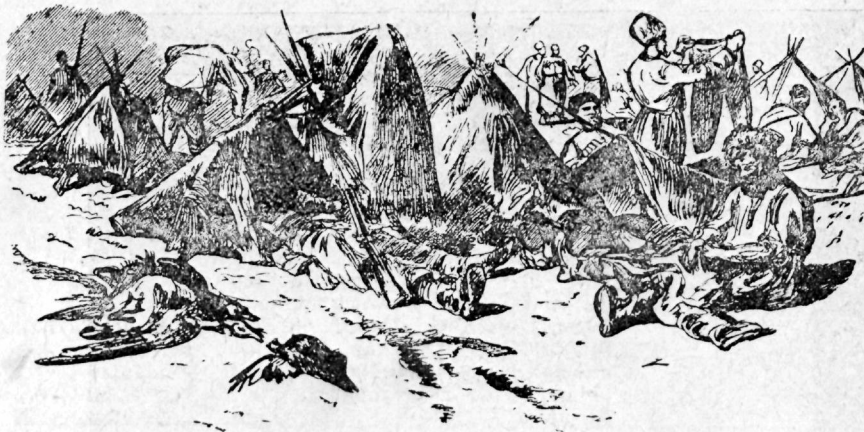
Peale rasket turnawat tööd armastawad talupojad aga pühade ajal ja pulmadel ta tubliste lõbustada. Pühade ajal tekib kiriku äärde terve laot, seal on palaganid, ehteasjade poed ja muusikandid.

Peale jumalateenistust woolawad kõik kirikust sinna. Nooredmehed ostawad neudele kingitusi, astuwad kaardimoori juurde, et oma saatust teada saada, ja sealt jälle päewapiltniku ette, kes nendest mõne kopitu eest pilbid walmistab. Muusik mängib, karuselid keerlewad wahetpidamata, puhtatšpühitud platsil tantšimad aga nooremad. Keilšamadel pidudel palkawad ta talupojad ja suurmao-omanikud omale töölisi; kes tohta otšib, jellel on roheline oks kas tübara peal wõi rindas.

Töölisi on Prantšusmaal 10 miljon, kuid kustil mujal pole neid nii palju, kui tööstuse keskkošas, Parišis, kus neid ligi miljon kogub. Tööliste elu-olu on praegu palju parem kui mõnekümne aasta eest. Tööpalk on kahefordšels tõusnud. Müüd teenib töölise rahu ajal 6—7 franki päewas, naistöölise 3 franki (frank = 37 kop.). Parema palga tõttu wõib töölise omale ta paremat ja termišhoiundueke tohast korteri pidada. Peale selle aitawad ta heategewad seltsid tööliste elu palju parandada. Need seltsid on töölise, linnatesed ajutanud, kus perekonnaga töölise juba

šaja rubla eest aastas mõnusa korteri saab, omaette majas. Tal on seal paar-tolm tuba, köök ja kelder, ja rohuaid maja ümber. Kui ta iga aasta peale üüriraha weel 40 rubla maksab, siis saab ta 15 aasta pärašt selle wäike maja ja rohuaida omanikuks. Ja keikmisel Pariši töölisel, kes 6—7 franki päewas teenib, ei oleks wäga raste omaga parajaste läbi saada, kuid harwa läheb töölisel õnneks terve aasta läbi wahetpidamata töötada: tulewad tööpuudus, haigus, streigid, joomine. Kuid, teiselt poolt waadates, on töölised jušt jälle streitide abil oma töötigimisi suutnud parandada, jekt et walitus, nagu mujalgi maailmas, suuremat nende eest ei hoolitse. Siiski peab tähendama, et töölised ainult häbatorral streikima hakkawad, kui juba kõik teised abindud tagajärjetaks on jäänud.

Enesestki mõista, et need streigid töölisel kalliks lähewad. Streigi ajal kulub töölise perekonnal kõik seni korjatud raha ära, asjad rändawad pandimajasše, ižegi libedat nalga saab tunda. Pealegi ei ole kõik töölised niisuguses linnateses, — nagu eelpool kirjeldasime. Määratu hulk nendest elab Belwille alewis. Pariši ümbruses on ülepea palju alewisi ja mõned nendest on wäga ilusad, kus nägusad majad roheliste rohuadade keskel ajuwad. Seal elawad aga enamaste jõukamad. Belwille alew on aga niisugune, need, kes mõne õnnetu juhtumise tagajärjel haljale ofšale pole jõudnud, ja — jõuditud. Peale selle weel kaltšutorajad ja kerjajad. Kuigi kaltšutorajaja töö räpane ja inetu on, on need siiski enam-wähem ausad inimesed; kerjajad aga on enamaste wargad ja kurjategijad. Paljud nendest ostawad wõi warastawad lapsi Üonna-Italiast, kus hirmus waešus wanemaid sunnib jagedaste lapsi käest ära andma, et nad, vähemalt, nalga ei sureks. Belwilles kerjawad need õnnetud, närudes lapsed ja wiiwad kõik tokku kerjatud raha oma peremehele; muidugi mõista, et suur osa nendest lastest wiletsate elutingimiste ja halastamata ümberkäämise tagajärjel enneaegu sureb. Suuremaks kašwades saawad nendest lastest, kes mingiugust käsitööd ei tunne ega tööd pole õppinud, wargad.

Saagris.

Parisi töölised on targad ja kauniste edenenud; nad loevad ajalehti ja püüavad igaft teaduseharust omale vähemalt algteadmisi omandada, kuid pealõbutus on ja jääb Pariisi töölisel — poliitika.

Õnnepoolest on Pariisi tööline lõbus, heajüdameline ja armastab „elada“. Selttimehelikkuse tunne on temas eraforralt edenenud. Streitide puhul toetavad nad selttimehi, millega ja kudas aga võidavad.

Töölise naine on suuremalt osalt tema tõsine abiline ja seltfiline. Raste on temast töötamat naisterahvast leida. Kõigest jõust püüab ta omalt poolt kaasa teenida. Käsa rüpesse panemata töötab ta oma perekonna heaks, hommitul koibuga üles tõustes, õhtul pärast teisi magama heites ja tihtipeale, haigeid lapsi ravitsetes, uneta öösi mööda saates. Ja vaesufe peale vaatamata on ta ise, mees ja lapsed alati viisakalt riides, pühapäeviti isegi uhkelt. Ta ostab odavalt aga maitsvat toitu valmistada ja väheste raha eest ilusaste riides käia. Mõnikord töötab töölise naine niisama ta mõnes wabrikus või töökajas.

Kuna Prantsusemaal piiritusejoogid kaunis odavad on, siis joovad mehed palju. Mõni töölise joob pahasti oma nädalalapsa ära ja naine peab siis ise omal jõul perekonda katsuma üleval pidada. Laupäeviti, kui töölised palta saavad, seisab palju vaeseid naita wabrikuäärades, et mehe käest raha ära võtta ja naitajaid lapsi toita, enne kui ta eda kõrtsus läbi lüüa jõuab. —gis.

Mineviku wari.

Prantsuse endine keisrinna Eugenia, kes sõja algul Rumentia kuningale nõu andis, Austria wastu wälja astuda, on wiimase Prantsuse keisri Napoleon III abikaasa. Ta tuletas Rumentia kuningale meelde, et ta oma trooni eest ainult Napoleon III mõjuvõimule tänulik peab olema.

Keisrinna Eugenia armastas väga poliitikat ja etendas oma mehe walitsemise ajal nii walimises kui ka sifemises poliitikas hästi suurt osa. Napoleon III sõjakäigu ajal Hispaniasse 1859. a. ja reisi ajal Ašhira a. 1865 oli ta Prantsusmaa seaduslik walitseja. Kuid ta Napoleon III juuresolekul oli tal riigiasjade ajamises teataw mõju; ta tahtis sõjalise kuulsusega Prantsuse walitsejajoo seisukohta kindlustada. Ta wähelesegamise tagajärjel tekkis ta õnnetu Preisi-Prantsuse sõda. Sõja algul anti walitsus tema kätte, kuid juba septembrikuul a. 1870 jättis ta Tuileriad maha ja ruttas Inglismaale, kus ta weel praegusel ajal krahwinna Pierrefont nime all elab.

Sõda ja rahwuswaheline postiihendus.

Misjagune hiiglatöö erapooletute riikide peal lahub, sellest ei ole seltstonnas pea mingisugust aimu. Wene post, mis Amerika, Inglismaale ja harwa Prantsusmaale läheb, käib kõik üle Norra, Rootsi ja Daani. Põhjamaadel on nüüd palju tegemist, et kõige tööga walimis saada. Kuid weel suuremad on nõudmised, mis Schweitzi postiwaltisusel tulewad täita. Üle Berni käiwad kõik postifaadetused, mis Balkanitele, Italia, Prantsus- ja Saksamaale saadetakse; peale selle weel saadetused sõjawangidele. Kõige raskem on aga rahasaatmine, mis ta kõige enam tüli sünnitab.

Kirjade jaoks awati uus jaoskond. Tööd võime ette kujutada, kui teame et üle Berni igapäew 120 kotitait kirju läheb, milles kokku oma 150,000 kirja on.

Endine Prantsuse keisrinna on praegu 89 aastat wana ja kirjutab mälestusraamatut ja näib weel praegu — nagu näha — poliitikat lugu pidawat. Endine aeg on weel elawalt ta mälestuses. Ja Prantsusmaad armastab ta endijelt.

Sagedaste käib ta neid kohti vaatamas, kus ta enne nii suurt osa etendas. Minewal juwel käis ta wiimast korda Pariisis — „wiimast korda“ nagu ta ise ütles — et weel kord neid kohti näha, kus ta elu ilusama aja mööda saatnud.

Kord peatas ta töid Tuileriate ees ja ta sammus sügawates mõtetes läbi pargi — lest endise aja mälestusi. Ennast unustades, wõttis ta kujukilt lillepeenralt wäikeste dielele, et enese lillewõranduses alal hoida.

„Hei, teie!“ hüüdis waht häbemata, „kas teie ei tea? Difi ei tohi noppida!“

Keisrinna ühes olem teener seletas wahile ära, kes ta ees seisab. Waht jäi ehmatanult seisma, waatas imestanult keisrinna otsa, ruttas siis lillepeenra juurde, kahmas sealt terve peotäie lilla ja ulatas need arpakliku kumardusega keisrinnaale.

Teine lord käis ta Fontainebleus, kus ta omal ajal hiilgas. Ludwig XIII saalis leidis ta sahtlike pealkirjaga: „Austria Anna kalliskiwide kast“. Wanake wärises. „Austria Anna kast!“ sõisras ta. „Sahtlike, kus minu kindab ja tuulelehwitud seisid. Keiser kinkis mulle selle pulmapäewaks...“

Mälestuse rõhus sammub endine keisrinna läbi tutawate ruumide.

E. I.

Lapse suguelu.

Kirjutanud Dr. A. Moll. Lastewanemad ja kaswatajad ja üleiludse kõik, kes lastega rohkem kokku puutuwad, ärge jätku seda raamatut läbi lugemata. Sellel kirjatööd on üleüldine kuulsus ja suur wäärtus.

Sisu: Sisejuhatuses ja ajaloolised tähendused. Suguosad. Sugutunne. Soo wahed. Tundemärgid. Eba-harilikud sugutungid. Kombedpetus ja suguhaiguste tundemärkide aratundmine. Suguelu tähtsus. Wägistamised. Suguline kaswatus. Raamatus on 142 iseseiswat ainet arutufel, mis kaswatus juures esimese järgu tähtsuse on omandanud.

„Lapse suguelu“ on kõige täielikum suguelu küsimust käsitaw raamat Eesti keeles.

Meie Matsi järgmine (58.) sõjanummer ilmub 26. septembril.

Paul Johanson, ratsawäelane Riiaft. Oli haawatud, uurste tegewas sõjawäes.

Eesti sõjameeste kirjad.

I.

25. augustil.

Armsad kodused!

Esmaspäew hommik. Surma waihus. Ei kippu ega kõppu kuskilpool. Wõib olla tähendab tormi, aga võib ka olla — pikemat waikest, kes seda ära võib teada. Laupäewa õösel, kui taewa luugid kõik lahti olid ja wihma kui ladinal alla kallas, kolistime eesliinilt natuke tahapool, endid täiendama, ja ajemele astus wärste jõud. Soowisime neile head jõudu wõidelda ja lahustime pillkases pimeduses kui warjud. Wõitlesin et kustile kilasest lähme, aga wõta näpuft, jääme ilusasse kuuse ja tamme segu metsa, lõime oma palatid üles ning korter ongi käes. Eila hommikul wara oli Laewataadi teenistus. Tuletati siit ilmast läinud wõitlejaid meelde, lauldi igawest mälestust mitu korda nende, aga ülemusele palju aastaid j. n. e. Iga mees sai poolnaela wõid, karp konserwift, suhkurt ja teed j. n. e. Nüüd ei ole muud, kui katel tulelt tuleb ja tulele lähed, sest hea kartuli põld on käepärast metsa ääres. Ohtul oli mõni mees nii tubliste end täis toitmud, et õösel eest ja tagant siibrid lahti pidi tegema, et wähegi seedimist kergendada. Mis sa teed sinna, kui see elu nii on. Wenelased, kes elus, lööwad risti ette ja ütlewad: „Богъ милыйъ finis mulle weel elupäewi,“ aga ma arwan hoopis teisite. Kellel õigus, ei tea . . . Ihu on must ja higinne, pesu toime ei tunne, ja seegi on putukaid täis. Oli aeg kui sai nähtud, kuidas naised kirpa tulega kõrwetasid, nüüd teeme meie niifama, ja tagajärjed on päris head. Mitte poega ei jää riiete sisse. Näod karwased, juuksed pitad, saapatannad wiltu, mõnel mehel jalawarbad silmitsewad päikesewalgust j. n. e. Kõik tahab jälle korda seadmist. Laske kord filmaga üle laagriplatši läia, siis näed lohe, kuidas mehed nagu sipelgad ametis. Kõigil oli esimene töö filmnõgu pesta, teine — kõhtu täita, ja kolmas töö — loju kirjutada et ilka alles elus. Paljud, paljud said kirjasi kodust, aga mina olin wiist ainute, kes ühtegi kirja ei saanud ja selle poolest koguni waeseks lapseks jäin. Just kuu aega tagasi, kui wiimase kirja teilt sain. Nagu ühe Pärnumehe käest

kuulsin, et fakselased Pärnu kallale on tunginud, aga seal poolkida saanud, sellest võib arwata, et asi seal just enam torras ei ole. Ma ütlen teile tõefõna, sest ma olen nüüd mõndagi põgenemise asjus tähele wõinud panna: änge enne-aegu põgenege, sellest tuleb rohkem kahju, kui sellest, kes ette-waatlifult, taja, sõja eest taganeb. Paljud põgenewad kilast, et sõda tuleb, aga sõda lähed kaugelst mööda. Mõne päewase jooksmise järele, kui kuulda saawad, et koduküla waike, pööravad tagasi, aga mida leiawad nad eest? Palju on kaduma läinud, mida mitte ei oleks sündinud, kui ükski hing oleks kodus juures olnud. Sõda ei olegi nii hirmus, kui kurjad naabrid, seda pidage meeles. Teil on seal ometi ühte kui teist natukene, kui teie juurest putket panete, siis võib see kõik kaduma minna. Ma usun: peale sõda üht lehma osta, peab 150 rub. ehk rohkemgi wälja andma, enne kui sarwiku kätte saad, kuna nüüd wiist odawalt ära peab andma. Ma oma elunähtustest mõtlen nii, aga teie teke kudas parem, ei saa aega täis kirjutada, kirjad lähewad minema. Kirjutage ka. Terwitusi kõigile Martin W.

Mittesõdiwa riigi wõidud.

Suur Euroopa sõda süttis majanduslistel põhjustel, selle pärast tähendab Saksamaa ärarõidmine — tema wälise kaubanduse häwitamist, ta turgude omandamist teiste riikide poolt ja ta kaubalaewastiku tegewuse lõpetamist. Selles asjas ei ole Saksamaal ainult kahetsja waenlasega tegemist. Peale Wene, Prantsuse, Inglismaa, Italia, Jaapani, Belgia, Serbia ja Montenegro wõitleb Saksamaaga weel üks juur ja tugew riik — Põhja-Amerika ühendatud riigid. Ükski riik ei saa sõja edasilestmisest nii palju kahju, kui Amerita. Et Saksja laewastik ilma tegewuseta on, siis weawad amerikalased oma kaupa sinna, kus enne Saksja kaupa osteti.

Sõja peapõhjuseks oli Saksamaal oma wäljarew ainete turgude laiendamise küsimus. Ja waata, just wõitluse ajal kaowad nad tal käest. Huwitaw on, et mitte waenlased neid omale ei päri, waid teegi kolmas. Selles kaubanduslises sõjas ei mürije suurttükid, ei helise pasunad. Dreadnoughtide asemel ilmub reidile juur kaubalaewastik, ja töös-tusniik teeb turu omaks.

Wõib ligikaudu ütelda, et mida suurem riigi kauba-laewastik on, seda suurem on ta wõit.

Kaubalaewastiku suurus näitab palju paremine riigi wõgewust, kui juur sõjalaewastik. Kuna sõjalaewastik ainult kulu sünnitab, toob kaubalaewastik palju sisse, kuid wõidab sealjuures niifama maid.

Sellepärast on huwitaw kõigi riikide kaubalaewastikkudega tutvuneda. Me laewastiku hulka arwame kõik laewad, mille mahutavus mitte alla 50 tonni ei ole. Nii jaame järgmise tabeli:

	12291 laewa, millest	7963 aurulaewa.
Inglismaa	3547	627
Briti Amerita	3223	1889
Saksamaa	3000	1800
Ühisriigid	2570	644
Wenemaa	2400	1500
Norra	2213	888
Jaapan	1978	741
Prantsusmaa	1962	944
Rootsi	1611	436
Italia	1342	759
Austraalia	1158	147
Soome	1114	301
Greekamaa	955	511
Daani	849	237
Briti Naasia asumaad	764	327
Hollandi	756	405
Hispania		

Rudas peab inimene hingama?

Kirjutanud Dr. G. Zoenelandt. Kopsuharjutused kõigile, kes terwed tahawad olla. Piltidega. Hind 30 kop.

Alfred Skiller,
Kergulast.
Teadmata kadunud.

Alekf. Gutmann,
Wõrust.
Tegewas sõjaväes.

August Innus,
Püsti w. 28. weebr.
teadmata kadunud.

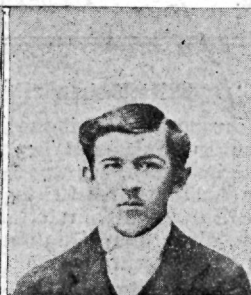
Richard Oswald
Saapsalust.
Tegewas sõjaväes.

Karl Murru.
wabast. Kundast. 2. nov
teadmata kadunud.

Nikolai Bugi,
Kuresaarest. 2. weebr.
teadm. kadunud.

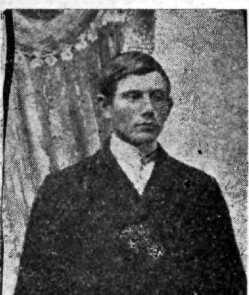
Johannes Ustav,
wabatahtl. Narvast.
Detsembri teadm. kadunud.

Eduard Päärü,
Jamburist.
Kodus parandusel.

Alekf. Sannik,
Saaremaal.
Austert. wõideld. haawatud.

Alekf. Joonuks,
Salla w. Võrutatud.
Uueste sõjaväeljal.

Woldemar Jalast,
Püsti w. 3. aug. Jalast
haawatud.

Eduard Bloom,
Ratwete tr.
Austria wangi.

Jakob Zirk,
Wõru maast. Sanitarina
tegewas sõjaväes.

Jaan Liibeon,
Wõru tr. haawatud.
Uueste sõjaväeljal.

Alekf. Liibeon,
Wõru tr. Sanitarina
tegew. sõjaväes.

Julius Leinfeld,
Narvast. 16. suulil
põrutatud.

Aleksander Wäart,
Loonalt.
Saksamaal wangi.

Josif Poom,
Ritast. Põhja lastud
laewa pealt pääsenud.

Juhannes Poom,
Ritast. 1. sept. 1914
Saksa wangi langenud.

Jakob Poom,
Narvast. haawatud.
Kodus parandusel.

D. Jozua,
Wottwere w.
Tegewas sõjaväes.

Konrad Määrsepp,
Wõru kt.
Tegewas sõjaväes.

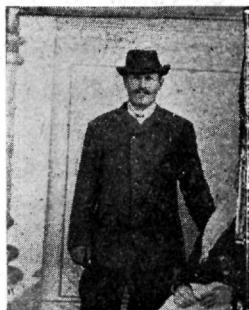
J. Penjas,
Narvaft.
Kindluse sõjaväes.

Karla Aron,
Tudolinnaft.
Sõjaväe teenist. furnud.

Dietrich Aron,
Tudolinnaft.
Sõjaväljal.

Peeter Letfow,
Penoja w. Saawatud.
Aueste sõjaväljal.

Hans Öpp,
Wanamõisa w.
Sõjaväljal.

Kustas Hidler,
Marta w. W.-Jaap.
sõjas oln. Sõjaväljal.

Jaan Nei,
Nõmklita w.
Tegewas sõjaväes.

Jüri Meinwaldt,
Nisift.
Sõjaväljal.

Jaan Jaska.
Automobili bataljonis.
Sõjaväljal.

Jaan Brause,
Türit.
Tegewas sõjaväes.

Johannes Brause,
Türit.
Sakamaal sõjavangis.

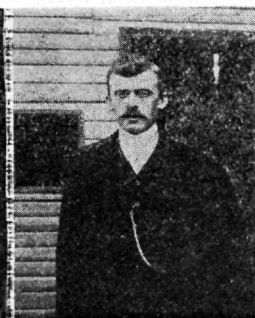
Mihkel Toimetaja,
Kabalast.
Tegewas sõjaväes.

Nikolai Krookus,
Kakweref.
Sõjaväljal.

Paul Kello,
alamohw. Sootaga w.
31. juunil 1915 teadm. kadun.

Johannes Tulmin,
Luisite w.
Tegewas sõjaväes.

Johann Traks,
Imastu w.
Sõjaväljal.

Johannes Lamm,
Palmse w.
Sõjaväljal.

Nikolai Tõnison,
Tallinnaft.
Sõjaväljal.

Jaan Piisang,
 Weisfeldt. Haawatud.
 Georgi risti. Sõjaväeljal.

Peeter Koppel,
 Torgu w.
 Labingus langenud.

Jüri Ustav,
 Narvaft. Haawatud.
 Luestestõjaväeljal.

Jüri Jakobson,
 Torgu w. Teadmata
 kadunud.

Johannes Põhla,
 L. Tallinnaft. Haawatuna
 Saksja wangi langenud.

Johannes Suharow,
 Riisiperest. Haawatud.
 Wäeteenist. wabastatud.

Jüri Krünling,
 Waltust. Kolm korra
 haawatud.

August Kunt,
 Abrota w.
 Teadmata kadunud.

Alek. Epner,
 Paideft. Oktobri. Saksja
 wangi langenud.

J. Thoompuu,
 Pihhtlast. Kabel torral
 haawatud.

Karl Mäeumbaed,
 Kärblast. Tegewas
 sõjawäes.

August Laasberg,
 Katwere kr. Suurtükl.
 wäelane tegew. sõjawäes.

Willem Laks,
 Tallinnaft. Sõjaväeljal.

J. Pult, Karulaft. Tegewas sõjawäes. P. Leht,
 Karulaft. Tegewas sõjawäes.

Jaan Saar,
 Wisandist. Tegewas
 sõjawäes.

Karla Weinmann,
 Katwere kr. Sõjaväeljal.

August Lamm,
 Riheltonnaft. Tegewas
 sõjawäes.

Sari,
 Wisandist. Kantseleis.
 Sõjaväeljal.

Aleksander Lamm,
 Eudolinnaft. Sõjaväeljal.

Wilsonid ja miljardid.

Tähtis Austria wäejuhataja Raymond Montecuccoli, kes XVII aastajal elas, ütles, et raha kõige tähtsam sõjariist olewat. Ja need sõnad — on tõsi- ne tõde. Miljoniline sõjawägi nõuab palju miljardist.

Ei maffa rääkida, et sõja ulud endistel aegadel palju vähemad olid, kui praegu. Wene-Jaapani sõja ajal kulutasid mõlemad pooled juba oma 40 miljoni rubla kuus. Ka summad, mis wõidetud wõitjale maksawad, on suurenenud. 1871. a. rahulepingu järele pidid prantslased sakslastele 5 miljardi franki maksma. See summa oli nende aegade kohta nii suur, et kõik arwasid, et prantslased seda kunagi ei jõua; sellesamas arwamises olid ka sakslased. Kuid kõikide imestuseks oli terve summa ühes 300 miljoni frangi protsentidega juba 1873 tasutud.

Prantslased omalt poolt, kes kunagi kättemaksusõja mõtet ei ole unustanud, arwasid 5 miljardile protsendid juurde, et summat saada, mille nemad sõja õnneliku lõpu korral sakslastelt sisse nõuawad. Nüüd — 43 aastat hiljem — on summa 61 miljardi suuruseks kaswanud. See summa wõib näidata, kui suurte arwudega meil selle sõja lõpetamise korral tegemist on.

Liitlaste terwitamine. Riigas maariba kõigest on veel Belgiaist olemas, aga soe süda on sealsetel wähestel elanikel liitlastele tulumas. Juhtub mõni Prantsuse wäesalk, lahingurinna poole tõtates wõi wäsinult seal tagasi tulles, mööda mine- wat, wõtab rahwas teda igaford waimustusega wastu.

Saksa laewastiku ots.

(Kõmuline jutt lähemast tulewikust).

I.

"See olete teie leitnant? Wõtke istet," ütles admiral Siemen, ühiskriitide õhusõidu korpuse ülem, kuna ta sisseas- tuwa nooremehe poole pööras.

Leitnant Zerwice istus teisel pool kirjutuslauda olewa leentooli peale.

"Ma annan teile launis ißeäraliku ülesande", lausus admiral äkitselt. "Ja nõuab otjastamisewõimet, wäledust ja julgust, ja mulle näib, et teie kõik neid nõudmisi täidate. Oht ei tea teie weelgi, et Sakjamaa meile sõda kuulutas?" Zerwice pigistas tooli leeni.

"Ei, herra, ei ole veel kuulnud."

"Ma ise kuulsin seda ainult kümne minuti eest ja mõt- lesin kõige enne teie peale. Kuulake: Teie wõtate õhulaewa „Yantee" juhtimise oma peale ja sõidate juba täna õhtul wälja. Siin on juhatuskirjad. Arwage ümbritud, kui ju lendate!"

"Õuwa, herra", wastas Zerwice, kuna ta ümbritud wastu wõttis.

"Weel midagi: pidage meeles, et ma teid ufaldan ja teie peale loodan. Kui kõik lorida lähed, olen rõõmus, et just teid wälja walisin. Teie töötate iseiseiwalt; „Yantee" — on üksik laew, mis tegevuse kätu weel saanud ei ole. Kuid kui teie kõik hästi teete, lõpeb sõda enne, kui ta dieti suudab alata. Kui mu kätu täidate, ei ole sõjawäge ega laewastiku tarwis. Kõik on õeldud. Loodan, et kell ühes ja õhtul juba teel olete."

"Nagemiseni, herra", lausus Zerwice ja lahtus.

II.

Õhtul läts Zerwice õhusõidu platfile ja nägi uut õhu- hüglast: „Yantee".

Ta näitas käsikirja ette, et ta laewa juhatajaks on määratud, ning Wilkins, õhulaewa praegune komander, andis laewa ilma wastuwaidlemata tema hoolde alla.

"Ma jätan oma asjad kuni hommikuni siia, — ütles Wilkins. „Miks pean ma nad täna ära wiima?"

"Kui teie neid tarwitate, wõtte parem kohe ühes", — tähendas Zerwice. — "Ma lendan kahe tunni pärast ära".

Wilkins ajas ehmatades silmad pärani lahti. „Miks?" küsis ta ruttu. „Kas sõda?"

"Ma lähen kinniste käsikirjadega, kuid kuulujutud rää- givad sõjakuulutamisest," ütles Zerwice.

"Küll olete aga õnnelik" — ütles Wilkins. „Ma annat- sin heameelega oma kõrwad selle eest, et teie asemel laewa juhtida kui sõda tõeste on kuulutatud".

Seal hakkas ta oma asju sisse pakkima.

Zerwice nolihes aparabi kallal.

Wähem kui tunni aja jooksul teadis ta, et midagi ei olnud unustatud, ja et laew wõis igal ajal õhtu tõusta.

Ruttu kirjutas ta admiralile telegrammi, et ta filma- pilk ära lendab, ja ütles telegrafistile:

"Saate ajawõitmata, — wõib ka lihtsasti tähestikus".

"Hea, herra", — wastas telegrafist.

III.

Wieteistkümmne minuti pärast andis Zerwice — tüüri- lambris seistes — ülestõusmise käsu.

"Yantee" tõusis aegamööda ja ühetasajalt üles.

Seale komanderi olid peal weel kaks õhwitteri, leitnant Healthy ja mitshman Talsford, esimese ja tagumise torpedo- wiskajate juhatajad, kümme soldatit ja masinistid.

Õhuhüglane oli soomusplaatidega kaitstud; ta sõja- riistadest nimetame wiiskümmeend torpedot, mis ißeäralise lõhkeolusega olid täidetud — lõhkeainega, mis ühiskriitide mereministeriumi saladus oli,

Zerwice waatas, kuidas õhulaew ifka kõrgemale ja kõrgemale tõusis, andis Healthy'le käsu laewa lõuna-ida poole juhtida ja ruttas siis oma kaitisise, et seal käsu- kirju awada. Waadate mis ta luges:

Südamet põhjast.

„Ah, wõi nii siis, ma pean sinu juurde juba teise naise matusele tulema. Kui lahju, et ma sind lordki veel oma naise matusele ei saa kutsuda!“

„Tõtake kiireste Kieli kanali juurde, sest sinna koguneb Saksa laewastid. Kui mõimalik, tormake tale kallale. Urge teiste laewadega — peale soomuslaewade — mõitlusesse astuge. Meid on wiist seitseteistkümmend. Kui te ettewaatlikult talitate, on teil torpedosi ülestiigagi.“

Üks wäite õhulaew seitseteistkümmene lahingulaewa wastu! Tõepoolest midagi suurepäralist. Kästu lugedes, tundis Jervice kuratlist rõõmu, ehk küll ka hädaoht suur oli. Õhulaew kihutas üle okeani — 300 wersta ja pärast 400 wersta, kiirusega tunnis.

Teisel hommikul oli maa juba näha, ja õhusõitjad tundsid Europa ranna ära.

Jervice tõusis üheksatuhanda meetri kõrgusele, nii et „Yankee“ altpoolt waadates wäike täpina esines.

IV.

Kell pool kaksteist kutsutas „Yankee“ oma tuled ära sest ta liugles Kieli kanali kohal.

Jervice seisis tüürilambri, kuna Healthy ja Talford oma torpedode kõrwal seisid.

All, wiistuhat jalga sügawamal, paistid Saksa laewastiku tuled ja peegelnestid mustal weepinnal.

Jervice seadis indikatori 1000 jala peale, ja „Yankee“ libises taha ja hääleta tähendatud kõrgusele alla.

Mootorid seisatasid: tahepinnaline õhulaew peatas häwitusele määratud laewade kohal.

Jervice seadis kallalekippumise plaani kottu. Waenlase laewastid oli hästi näha.

Laewad seisid ankrus, kuna nad sealsuures poolringi sünnitasid; seitseteistkümmend soomuslaewa, mis Saksamaa lootusi esitasid.

Waade oli tõeste suurepäraline. Kõigepealt oli tarwis teada saada, kuhu esimene pomm wiifata.

Wiie minuti mõtlemise järele kutsus laewa komander mõlemad õhukõitjad enese juurde.

Mõlemad teatasid, et kõik korras on, ja Jervice käsits laewa kohale lennata, mis esimesena pidi weepinnalt kaduma.

Samal minutil, mil esimene torpedohoitja laewa kohale jõuab, pidi Healthy esimese pommi alla wiiskama. Kui see

kõrwale satuks — pidi Talford oma torpedo alla saatma; wastajel korral ei oleks aga wiimast enam waja.

„Ole walmis“, ütles Jervice, ja käsits mehhanikeri laewa edasi juhtida.

Kergelt wiijisid mootorid; õhulaew libises uuele seisukohale, sellejuures aegamööda edasi lennates.

Jervice walis kallalekippumise kohaks waenlase laewastiku keskkohta; must laewakeha lähines silmanähtawalt. Õhulaewa alumisel pinnal lamas Healthy oma waatepunkt, parema käega torpedohoitjast kinni pidades, õiget filmapilku oodates.

Ta nägi soomuslaewa nina, mis aegamööda laiienes ja laiienes. Komandosid libises mööda. Neg on käes! Mõõdalaskest ei ole... Healthy wõttis torpedohoitja kinni ja pööras ümber. Laenglanges talle musta korstna wahale.

Silmapiilk ootamist; siis walgustas rohelas-kollane walgus terwet ümbrust; kaldad wabisesid — ja kestmise soomuslaew kadus purustatult wette.

Õhimesi lõhkemise tundemärka nähes, oli Jervice koha ülespoole lendanud.

„Yankee“ libises laewastiku pahema otja juurde, et seal jedajama korrata.

All walitses ärewus.

Lasti päästepaadid wette; kiirteheitjad saatsid walgust igale poole; õhusõitjate poole kõlasid hüüded, nutmine ja wandelõnad.

Kuid, nagu näha, ei waadanud keegi üles, sest mitte ainusti walgusteiir ei walgustanud taewast.

Õhmatanud satkslased teadsid ainult, et mingi hirmus plahwatus ühe nende parema soomuslaewa oli ära häwitanud, kellegile ei tulnud meeldegi, et waenlane neile kallale tungib.

„Olge walmis. Seesama kord, mis esimenegi kord“, — kuulsid leitnandid. Laew libises alla, ja 300 jala kõrgusel liugles ta äärmise laewa kohale. Seal walitses meeltheitem ärewus. Sillatete peal seisid kapten ja andis läbi kõnetoru käsusi. Laewalt lahkusid päästepaadid; parral tormasid madruksed edasi-tagasi. „Yankee“ liugles üle laewa, ja laterna kohal lastis Healthy torpedo alla.

Jälle tekkisid rohelas-kollased suitsupilwed, kostis hirmus raskatus... ja teine hüglane kadus laintesse.

Järgmise torpedo langes teise silla kohale ja häwitas kolmanda soomuslaewa. Laew kargas kõrwale, nagu hirmunud hobune ja läts põhja; „Yankee“ tõusis üles. Kuid sellega lõppesid ootamatused. Rohelise walguse sees filmasid äkki satkslased õhulaewa helgihetitjad walgustasid teda igast küljest.

Kuid veel ei olnud Jervice walmis.

Ta tõusis 5000 jala kõrgusele ja kadus õhukangelajega tüüks ajaks ära.

Kahe minuti järele ei wõinud helgihetitjad teda kusagil leida. Warsti oli Jervice jälle 300 jala kõrgusel.

„Olge walmis“, kuuldis käst. „Healthy, teie jaoks on esimene, Talfordi jaoks teine soomuslaew.“

Õhulaew liugles üle koha, kus ta kestmise laewa oli ära häwitanud.

Healthy, kes maas lamas, mõtles, miks küll laew nii aegamööda edasi nihkub. Ükki paistaski talle helgihetitja walgust näkku, nii et ta pimestanud midagi ei näinud. Walgus läts edasi, Healthy kulis all hädatisa ja nägi lõpuks, kuidas kõik wette tormasid. Ta lastis torpedo alla.

„Ülesse ruttu“, hüüdis Healthy pärast lõhkemist.

Kiirastjate laengud hakkasid neid tabama; mõned lõid isegi soomusest läbi.

Üks laeng lõhtes jaostonnas, mis torpedojaostonna kõrwal oli, teine tüürilambri.

Õnneks ei suutnud kumbki kuigi suurt kahju teha.

V.

Jervice tõusis 5000 jala kõrgusele, — sest sinna ei ulatanud waenlase suurtükid. Kui õhulaew juu nii kõrgel oli, et helgihetitjad neid enam ei wõinud üles leida, peatas Jervice, et seisukorra üle aru pidada. Wiis soomuslaewa

puhkasid purustatult ja lõmastatult kanali põhjas. Kuid, õhulaewa järele waadates, leidis Service, et ta ettevaatlikumalt peab toimetama, kui algatud asja lõpule tahab viia.

Waenlase kuulid olid paar torda õhulaewa trehwanud ja üht masinisti haawanud. Service mõtles järele, mis siis oleks olnud, kui mõni laeng torpedotambri oleks sattunud? Ta kutsus leitnandid nõupidamisele.

„Katsjume 1000 jala pealt torpedosid heita“, ütles Healthy. „Seitse pommi kümnest peatsid märki minema. Katsjume.“

„Kõik oleks hea, ainult helgiheitjate walgus segab“, lausus Talsford. „Ma olen peaaegu pime.“

„Nad teewad meile sarnasel kõrgusel wähem peawalu“, ütles Service. „Kuid ütskõik, katsjume.“

Service otstis paraja kallasletungimise toha üles ja seifatas 1000 jalga üle laewade. Helgiheitjate walgus peatas õhulaewa peal, kuid suurtükid ei jõudnud midagi teha.

Esimese torpedo lastis Healthy: õhusõitjad waatasid järele, kuhu ta langes, ja nägid, kuidas ta läbi helgiheitjate walguje tultus ja wees lõhtes, ilma et laewastitule kahju oleks sünnitanud. Teisel minutil tultus teine torpedo: Talsfordi laeng langes laewalaele ja purustas laewakere poolts. Õhulaew lähines teisele õhurile; wõis aru saada, et kõik laewad tema wõimuses on; et Saksa suurtükid midagi pahta ei wõinud teha, wõits Service pea terme laewastiku ära häwitada, ilma et tal iseäralist kiiret oleks.

Ükki waitisid kõik suurtükid, ja walgujejoad kogunesid kõik lestmise soomuslaewa masti peale: masti tõmmati ilmatu walge lipp; teised kümme laewa riputasid niisamaugused lipud wälja. Lahing lõppes.

Service kutsus leitnandid enese juurde, et aru pidada. „Kümme meest ei jõua enese kões 11 soomuslaewa pidada“, lausus Healthy.

„Kuid kui me nad siia jätame, hakkawad nad jälle meiega sõdima“, ütles Service.

„Telegrafeerime koju, et laewastit siia saadetakse“, arwas Talsford.

„Laewastit jõuaks siia kahe nädala pärast“, ütles Service ja raputas pead. „Selle ajani on meil gaas otjas. Me peame laewad ära häwitama.“

Pärast nõupidamist liugles õhulaew 200 jala kõrgusele alla, ja juhataja hüüdis läbi kõnetoru:

„Kella üheksani olgu laewad tühjad — wiige mehed maale. Kell üheksa algab häwitamine!“ Ja jälle tõusis „Yankee“ 1000 jala kõrgusele. Seal pidi õhulaewa meeskond votama, kuni tühjendamise torda oli saadetud.

VI.

Hakkas walgets minema: waenlase laewad tühjenesid. Üksteist waenlase laewa seifid poolringis. Kella üheksaks ei nähtud laewalagedel mitte ainuski elumärki: kallas aga mustas inimelkogust; majakatustel seifid ilmatu hulgad pealtwaatajaid.

Wäike õhulaew liugles allapoolse ja allapoolse. Ümber ringi walitses pühalt waitus.

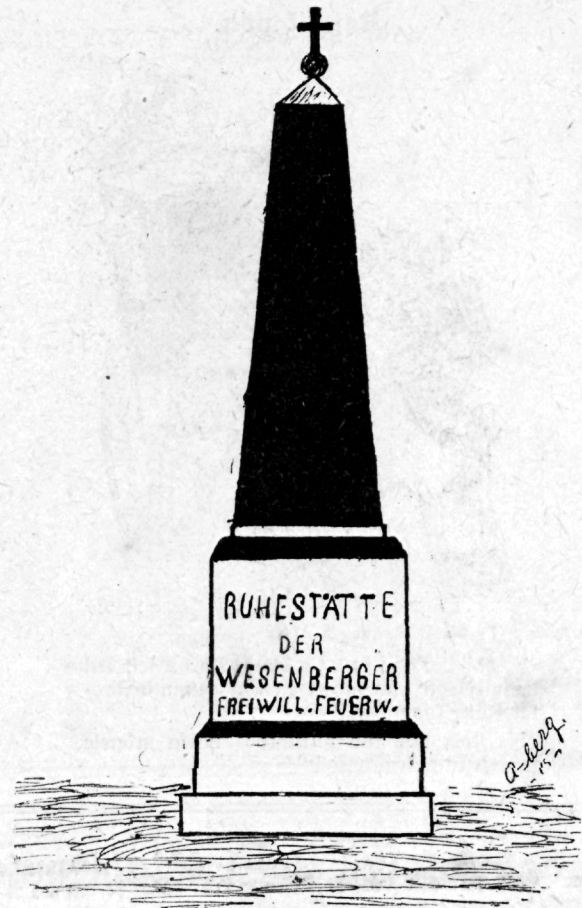
„Olge walmis“, tõlas Service hääl. „Järgimööda. Esimese torpedo langegu enne.“

Negamööda libijes õhulaew esimese soomuslaewa kohale. Pealtwaatajate põnewus oli wiimase tipuni tõusnud: õhulaewal awati luuk, must torpedo langes maha ja kadus soomuslaewa kereesse. Suitsupilw tõusis üles, kostis ilmatu kõrgatus. Laewa lestmise jagu kadus weepinnalt. Warsti kadusid ka järelejäänud osad. Kui suits hargus, sulijesid soomuslaewa ajemel ainult lained.

Taia, ilma halastust tundmata, külmawereleiselt ja wastuwaidemata meeletundusega toimetas „Yankee“ oma asja. Warsti oli kõik walmis.

Sis saatis Service admiralile järgmise telegrammi: „Häwitasin waenlase laewastiku ära. Tagawara on nädalaks. Dotan kästi.“

Kuid ei olnud enam tööd. Saksa palus rahu, ja Service'le saadeti telegramm, milles järgmine käst seisis: „Lennate wiibimata Washingtoni“.

Kadakatele.

Kuigi keelatud on Saksa keel,
ditseb ometigi Saksa meel
Nakupillis weelgi lopsakalt,
ajab õisi handadegi alt.

Saksa pealkiri särab weel
sambalt siin kui kadakate meel,
mida häwitada, näe, ei saa,
kuigi emaks neil on Eesti maa!

Eesti mees weel Saksa lipu all
käib siin nagu waene õhritall;
et ei ole siin weel Saksa maa,
jeda taipu pähe ta ei saa!

Et ta saaks on, seda usub ta,
surebki siin selle usuga;
ehk küll wõdras talle Saksa keel —
sambalt siiski särab Saksa meel!

Dhaka Ott.

Tähtis pimedate ööde puhul. Kuiwad galwanielemendid

Õpetus, kuidas kodusel wiisil mitmesuguseid kuiwi batarreisi taskulampide, elektritellade j. n. e. jaoks walmistada. 7 pildiga. Hind 30 kop.

Saada igast raamatukauplusest.

Pealadu

„Teadus“,
Tallinnas.

Rafulik nõu.

Mõõdaminejad: „Ah, Karl, kui heameelega ma alati nõnda gummitatustel sõita sooviksin!“

„Koh, mis siis puudub: hakka mõnele mõisnikule kutvarits!“

Kadafaksline laul sõjahirmus.

On üleüldse tuttav, et meie kodumaa sõjahäda kaugele rohkem ja raskemalt tunda on saanud kui paljud muud maakohad. Meie iseriigis on laialisi maid, mida üleüldse sõda kunagi pole puutunud, kuna aga Cesti maal sõdastid juba ajaloolikult ajal mitmed tosinad on peetud. See on kõigiti arusaadav, sest meie maa on mere kaldal, sellega nagu suure tee äärne paik, mis ikka rohkem liikumises ojaline on kui teelt eemalfeiswad kohad. Ajuti oli „Läänemere koidukallas“ aastakümned otja sõjatallermaaks ja tehti wahel inimestest ja warandusest täitsa lagedaks. Alles wiimafel kahelajal aastal on Cestimaa sõjahädast peatselt waba olnud. Kuid, nüüdne maailma sõda on meidgi waga tuntawalt waenukeruse tõmmanud. Sõhjasõjast saadik seni on meie kodupind ainult kolmel korral ka sõja otsekohest mõju tundnud. Esiteks Wene-Rootsi sõja ajal 1788—90, mil Rootsi weel kord oma kaotatud omandust siinpool tagasi püüdis saada. Suurem sõdimine oli mujal, kuid ka Baltis- kits häwitati siis alles alustatud kindlustustööd ära ning Naisaare juures peeti merelahing, milles Rootslane kaotas ning selle järgi meie maa rahule jättis.

Järgnew sõjahirm oli aastat paarikümned hiljem Prantsuse Moskwa käigu korral, kus waenlane oma peale- tungimisega otse niisama kaugele jõudis kui seda praegu näe- me: Riia ligikonda, Ekau jõe äärde. Seal seisits ta aga mitu kuud paigal ning pööras wiimaks tagasi, ilma et üle Düüna jõe oleks saanud. Suurt hirmu tunti ta eest küll ka juba Cestimaal, walmistati sõja pakkuminekuks (seeford küll ikki omamaa foodesse ja metsadesse) hoiti endid kolimiseks walmis, aga hirmust kaugeemale asi ei läinud.

Kolmat korda kiusas sõda meie maad 40 aastat hiljem, tuntud Krimmi sõja ajal a. 1853—56, mida weel nüüdse põlwe wanemad inimesed mälestawad. Seeford oliwad meie wastasteks nüüdsed lepinglased Prantsuse ja Inglismaa, kelle laewastik Läänemerele täieste walitses, kaugele suuremalt kui nüüd Sakslane, sest Weneriigi laewastik oli siis weel

loguni nõrk. Suuremat tegewust aga waenlane siin ei awal- danud, pidas ainult merekaubandust kinni ning saatis selle- ga meie maale ja riigile suurt halbtust. Seesama kimbatus, mida nüüd tunneme, ei tarwilisi tarbeaineid saadawal pole, sest et neid tuua e saa, ilmus ta siis, iseäranis raskelt tundus soola ja raua puudus. Paljude muude elutarwi- duste nappumine, (nagu suhkur ja petroleum), mis praegu waga tiilikas on, ei tekitanud siis küll tusta, sest suhkurt tarwitati sel ajal koguni wähe, petroleumi ei tuntudki weel. Muudugi mõista kardeti kõwaste ka waenlase maaletulekut ning tunti selle eest suurt hirmu. Põhjust selleks oli, sest tugew waenlase laewastik waritses tuude kaupa Naisaare taga ja wahtis Tallinnat. Aga ta ei wõtnud ometi midagi waenulist ette. Niisama ka mitte mujal meie maa randades, ainult mõned wäikesed kõrwalealdumised wäljaarwatud, nagu Wirumaal Malla rannas, kus kord üks Englise laew randa lastnud, (mis otstarbeks, jäi teadmataks) ning mõnda kahju teinud, ka inimesi surmanud. Tähtsam maal- käimine oli Pärnus, kuid siis talitati seal mõlemalt poolt palju mõistlikumalt, kui seda tänawu nähti. Englise laewas- tik tuli Pärnu jõe suhu ning saatis paatidega mehed maale linna seifuforda waatama. Pärnu seisits seeford alles kind- luste nimekirjas, wallid olid alles ja nendel ka oma kaitse- wägi olemas, kuid kõigest mõnifada meest. Dieti aratundes, et selle wähega wäga wastupanel asjata oleks, soovitas raekohus sõjawäe ülemusele, et see oma mehed parem rahu- ga eest ära saadaks. See oli nõus, Pärnu „kaitsewägi“ sammus rahulikult linnast Riia teed wälja, Ruusalema kõrti taha „männikuse“, kus waenlase eest peidus oli, kuni see lin- nas käis. Seal wõttis raekohus maaletulijaid inglasi au- paklitult wastu. õiglaselt ja auvalt seletades, et kindlus igast kaitsewäest tühi on ning sellepärast Pärnu lahtine linn, mis rahwastewahelise õiguse järele sõjast puutumata peab olema. Kui inglased asjaolu tõsidust oma filmaga järele waadanud ja mõni aeg linnas jalutanud, tulid nad otjusele, et nendel Pärnus wiibimine asjata on, läkfiwad laewadele tagasi ja sõitsid ära. Ning siis ilmus ka kaitsewägi jälle männikust koju ja linn elas rahulikult wanamoodi edasi. Nii kergelt pääsis Pärnu 40 aasta eest sõjahädast.

Arusaadaw aga on, et waenlase liikumine meie õue all rahwale ikka wähemalt esiotsa karanaha ihu peale ajas ning inimesed, kellel see wõimalik, oli aeglaste sõjapalku minema kippusid, nimelt Tallinnast, kust waenlast filmaga näha wõis. (Muude sõjapõgenejate seas oli seeford ka siis Tallinnas asuw Johan Leinberg, pärastine kuulus prohwet Maltswet). Ise- äranis suur hirm näib selleaegses rohkearwulises kadafakslis- lises ringkondas walitsenud olewat. Selle meeleolu õige iseäraliseks awalbuseks on järgmine weider kadafakslises keeles luuletud salmik, ofake laialiselt tuntud Saksa-Cesti murdelisest laulust „Die Oberpahlche Freundschaft“ (Põltsamaa sõprus), mille luuletajaks Tallinna tolliameti ülem Jakob Johann Malm olnud (tuntud Rapla praosti Malmi isa). Paul tahab Saksa keelne olla, kuid sõnad on nõnda Cesti keele laadiliseks wäänatud, et sellest päris sakslasel raske aru- saada on. Kuid oma tüseduse poolest on ta iseloomulik.

Salmit käib nõnda:

Wor mehrer Jahren sigen wir
Lenn nu won Lande kants
Nag Newal er hun wohnten ier
Hin Aus hin Katsenwans.
Log hals to krose Kriek want' han
Mit Turt hun mit Wransos
Hun mit te tiffe Henglistmann
Ta jink ter Teiwel los!

Hun hals nu Napier*) Kommen tat
Mit Sihw hun Kros Gesrei:
Her wollte siesen kantske Tadt
Hin trei Minut' hentšwei.

*) Napier (loe napjee) oli Englise ja Prantsuse laewastiku ülem- jubataja, suure suuga aga wäheste tööõuga. Kõnealdas, et ta Läänemerele sõites suurstanud: Einet sõbn ma Tallinnas, üdnat Kroon linnas, õdnat Peterburis. Kuid sõnade järele ei tulnud tegu ühteg-

La pregt nu kroße Hankst erein!
Wer konnte, sog nu wort!
Hühw-Lande hun hin Weisentein
Sugt' man hein Suwlugts-Sort. —

Hig tenkte: Ratfenwans his' weit
La komt kein Pombe inn,
La his' man wol hin Sighereit;
Trum pleib' hig wo hig pinn!

Lõlge sidumata kõnes:

Mitme aasta eest läksime meie maalt koguni ära Tallinnasse ja elasime siin ühes majas Kassiabas. Aga kui siis suur sõda hakkas Lürgiga ja Prantsusega ning palju Inglisehelega, siis läks kurat lahti.

Ja kui veel Napier tulekut tegi oma laevadega ja suure kifaga, ta tahtis terwet linna kolme minutiga puruks lasta, siis hakkas kõigil suur hirm. Kes aga wõis, läks nüüd ära; maal ja Paides otsiti omale peidupaika.

Mina aga mõtlesin: Kassiabas on tangel, ega sinna pommid ei tule, seal wõin ma küll julge olla; sellepärast jään ma kus ma olen!

S. P.

Suur sõddit.

Rammumees Sõddit, kellest ajalehed kord kirjutasivad, et ta Rakwere wakkali puhwetis 60 wõileiba ja terwe singi ära sõnnud oli ja maksmata minema läinud, tuli hiljuti Tina-Hiire wõdrastemajasse ja küsis kellnerilt:

„Kas ma wõin oma raha eest süüa, mis ma tahan?“

„Ja muidugi,“ wastab kellner, „teie wõite oma raha eest süüa, niipalju kui teie tahate.“

Saruldane wõdras hakkab tellima ja lasseb enesele iga-suguseid sõõkisi hästi maitsta. Peale selle kui ta üheksa karbonadi, kümme sibulakopsi ja kuus portsjoni Wieneri wortsiti hapukapsastega kinni keeranud on, tahab jätta maksta ja paneb wiitekapitalise raha laua peale.

„Wabandage,“ ütleb kohtunud kellner, „teie arwe on 18 rbl. 30 kop.“

„Kahetfen wäga, mul on ainult wiis kopikut ühes; teie ütlesite mulle ometi, et ma oma raha eest süüa wõin, niipalju kui ma tahan! See wiis kopikat on minu ainus raha — rohkem ei ole mul mitte.“

Kellner jookseb peremehe juurde ja räägib, mis juhtunud on. Peremees märkab koha, et rammumees kellneri üle on trumpanud ja läheb rammumehe juurde, istub tema kõrwale laua äärde ja pajatab lõbusas tujus:

„See oli wast peenikene tükk, mis teie kellnerile mängisite! Teie suur sõõgiisu on tõeste aulartust äratam, teie wõite ühe peremehe waeseks süüa. Siin kingin ma teile peale ära-sõõdud sõõkide weel kolm rulba, ainult tehke mulle seda meelehead ja minge üle uulitsa minu konturendi juurde ja tehke seda nalja weel kord — siis paneb ta uksed kinni.“

„Ma läheksin heameelega,“ wastab rammumees hirtwitas, „aga ma tuln praegu tema juurest — tema saatis mind teie juurde.“

„Waatat kuradit! Mispärast pean siis ikka mina sisse kuttuma?“ kirub Tina-Hiire peremees ja sügab kõrwatagant.

*

Sõbekihlused. „Ma arwan, et Lentfil ammu juba aeg oleks Paulinega pulmi teha — nad on juba nii kaua kihlatud.“ „Seda küll, muidu tulewad neil sõbekihlused ennemalt kätte.“

Teretamisetõbi. Mõis ni k: „Depiku Jüri, miiks sa mütsi peast ära ei wõtnud, kui nägid et mina, sinu mõisaherra, sinust mõõda läksin?“

„Jah aga, mõisaherra, mul polnudki mütsi peas.“

„Ükskõik, aga oleksid pidanud liigutuse tegema, nagu wõtaksid mütsi peast.“

Küllalt juba . . . „Teie lasete ennaft naisest lahutada, ometi olete juba kümme aastat koos elanud?“

„On seda siis weel wähe?“

Sind.

„Di, kui tore ülikond sul on. Kui palju see maksab?“

„Woorimehega kaks korda rätsepa juurde selga passima — 1 rub. 60 k., wekslipaber — 20 kop. ja poisile, kes ülikonna ära tõi, 50 kop. jootraha. Kõlku — 2 rub. 30 kop.“

Tallinna linnajad sõjapõgenejate eest hoolitsemas.

Sadandetena, wõib olla, tuhandetena, walguis meie linna sõjapõgenejaid. Nad põgenesid palja ihu ja hingega, kõike warandust maha jättes, ja jõudsid meie juurde pool-näljaselt, ulualust, ülespidamist ja tööd saada lootes.

Kudas aga hoolitsewad meie linnajad nende eest?

Tallinna Läti sõjapõgenejate awitamise komitee esimees jutustab Wene lehe kirjasaatjale, et tselluloje wabriku kajakmutes ja Pärnu maanteel majas nr. 79 umbes seitse-kümmend lätlaste perekonda esialgul ulualust leidnud, warsti aga tulnud sõjapõgenejate eest „hoolitseja“ linnajad W. ja kästunud neid sealte wälja kolida, ilma et uulsi korteri olets juhatanud. Ja kui Läti sõjapõgenejad küsinud, kuhu minna, wastanud ta oma linnajalises uhtuses:

„Kuhu tahate.“

Kui siis: kauge uulitsale!

Selge tunnistus, et nimetatud linnajal kohusetunne püüdnud ja sõjapõgenejatel lootustki pole meie linna poolt sõbralikku wastuwõtmist leida, kuigi arwama oleks pidanud, et neile just meie linna poolt lahkestest wastu tuldaske, sest et meil enestel sõjapõgenejateks saamise kartus kord üsna ligidal oli.

Misjuguft abi wõime me siis kord sõjapõgenejalena teiste käest loota, kui meie endi esitaja läbi ise teisi ei aita, waid uulitsale ajame?

Wõi talitas see linnajad siin enamuse jooiwide wastajast?

Siis ei ole linnajad koht temale mitte õige koht!

—or.

Üiad ifekestis. „Mõtle ometi, kui tubli wäimehe ma sain: ilmaski ei nõua ta minu käest midagi!“

„See pole weel kuigi suur asi! Waat, minu wäimees on hulga ette! Ta ei taha minust käest rahakopikatki, ja andis pealegi weel tütre tagasi . . .“

„Kuule, Abdulkas, pea veel natuke aegagi Dardanellides wastu, warsti saadan oma wäed sulle abiks.“

„Ei ma find enam muudu usu, kui mulle nende 300.000 tuhande liiwakoti eest wälja maksad, mis sinu nõu peale Sueti kanali fulgumiseks paigale muretsefin.“

Pealinna teatris. „See musta wurrudega ja näpits-prillidega? See on Waldbaum. Ta tegi wäga targaste. Kõfis oma walitseja tiitre ja sai sel kombel oma mõisa jälle tagasi.“

Per! „... Oh, mis see! Aga, waat, mul oli kord kiilm korter! Kus alles kiilm! Ustuge wõi ei: aga filmi ka muudu ei wõinud pesta, kui kindad käes!“

Eõõqimajas. „Miks teilt pirutaid ainult õhtuti saab.“?
„Sellepärast et neid lõunasõõgi jäänustest walmistatakse.“

Lapsesuu. „Onu! Onu! Ma istun sinu selga, — sõiduta mind!“

„Aga kas sa ei kuku, poisj?“

„Oh ei! Ma olen mitu korda juba eesli selgas ratsutanud...“

Kurabi taskuraamatust.

Mis ta ühe päewa jooksul kodanlase Sapi-Siimu ülesandel kõit „wõtma“ peab: 7. septembril:

1. ilma;
2. torgowka;
3. kingsepa;
4. jooksu;
5. walitjuse;
6. kellneri;
7. kaardimängu;
8. teda ennast;
9. woorimehe;
10. pilkase pimeduse;
11. naiste lora;
12. sõja;
13. kogu selle kupatuse.

— or.

Kallid ajad. „Aga Jürta, näe, sai tihipaljaste pükste eest — oma kuus kuud...“
„Pükste eest üksi?! No mine käi siis selle järele veel wiisakalt riides! . . .“

Gramofonid. „Mis jaoks teie gramofoni ostite, herra Kaasit?“

„Külalistele lõbustuseks.“

„Noh, ja mis? Meeldib neile suurepäraliselt?“

„Rangeste: üksti külaline ei jää meile üle pooletunni istuma.“

Kõige parem kihwt.

„Mis te teete, Olga-tanta?“

„Õstsin naela worsti kolmetümne kopika eest ja tahan sellega hiiresti kihwtitada.“

„Bifage veel seitsmekopikulist kwassi juurde: surewad mis raginal!“

Meie lapsed. Kooliõpetaja ja: „Noh, Alide, kuidas on sõna: laps, paljufes?“

Alide: „Rakitud, herra kooliõpetaja!“

Meie Matsi aastatellijad saawad hinnata kaasa:

Seinakalender 1915. Teaduse tähtsamat 1915. a. — 15 f. Tallinna linna plaan — 25 f. 6 ja 7 Moosese raamat — 2 r. Elutungu awaldused — 60 f. Seitsme liiduriigi hümnused — 40 f. Kodune toll — 1 r.

Raasanded, wäljaarwatud seni veel ilnumata „Seitsme liiduriigi hümnused“ saadetakse kobe peale tellimiseraha tähtsaimist ära. Kuudewiis tellijad saawad raasanded otataupa.

N. B. Üksikute numbrite ostjaid palume lahkeste tähele panna, et neile ostmisel mõnda teist „Meie Matsi“ nime- ja kujulist lehte meie lehe asemel kätte ei pistetaks.

Дев. воен. цензурою. Wasutataw toimetaja Jakob Jaakon. Väljaandja J. Nimi. R. Schiffer'i trükk. Tallinnas

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR